

*Брижак Надія Юріївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та методики початкової освіти,
Симканич Мар'яна Василівна,
магістр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет*

НАСТУПНІСТЬ У ВИКОРИСТАННІ ІГРОВИХ ФОРМ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ТА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Психолого-педагогічні проблеми становлення дошкільної та шкільної освіти сьогодення зумовлені стрімким розвитком суспільства, оновленням навчально-виховного процесу, прийняттям нового державного стандарту загальної середньої освіти, змінами у світосприйнятті підростаючого покоління, вступом дітей шестирічного віку до школи. Головною умовою вирішення цих проблем є забезпечення принципу наступності у всіх сферах навчання і виховання підростаючого покоління.

У дошкільному віці кожної дитини найважливіша роль відводиться грі як провідному виду діяльності. Саме гра, як провідна діяльність дошкільників, повинна підвести дитину до порогу знань: дати дитині необхідні знання, уміння, навички та виховати в дітей бажання старанно й сумлінно навчатися.

Проблема використання гри у навчальній діяльності дітей здавна цікавила педагогів і філософів: Я. Коменського, Г. Гегеля, Д. Локка, Ж. Руссо, М. Монтессорі, С. Русової, Г. Ващенко. У їхніх поглядах простежується спільна думка стосовно поєднання навчальної та ігрової діяльності, завдяки якому навчання для дітей буде посильним та цікавим.

У працях вітчизняних педагогів та психологів: Б. Баєва, Ф. Блехер, Л. Венгера, В. Давидова, Д. Ельконіна, І. Петрової, В. Сухомлинського та ін. розкривається значення ігрової діяльності як провідної у процесі підготовки дітей до школи.

Для визначення категорії «ігрова форма» навчальної діяльності необхідно з'ясувати зміст поняття «гра». У концепції дошкільного виховання в Україні вказано, що гра – найлегший ступінь для усвідомленого оволодіння надбаннями культури, досвідом людських взаємин, знаннями, способами діяльності тощо [3, с. 12].

В оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти дитячу гру розглядають як одну з основних ліній, що передбачає: «розвиток у дітей творчих здібностей, самостійності, ініціативності, організованості в ігровій діяльності та формування у них стійкого інтересу до пізнання довкілля і реалізації себе в ньому» [1, с. 21].

Н. Волкова визначає гру як один із видів діяльності дитини, що полягає у відтворенні дій дорослих і стосунків між ними. Види ігор автор визначає на основі різнопланової діяльності дітей: ігри-дозвілля та ігри педагогічні (організовані з метою вирішення навчально-виховних завдань) [2, с. 150].

Т. Поніманська у дошкільній педагогіці приводить класифікацію ігор, яка використовується у сучасній педагогіці: творчі та ігри з правилами (рухливі, дидактичні). Окрему групу становлять народні ігри [6, с. 312].

Отже, ігрова форма навчальної діяльності – це спосіб організації навчальної діяльності з переважанням ігрових методів та прийомів. З віком зміст і характер ігрової діяльності дітей змінюються. Це стосується й ігрових форм навчання. Для вирішення досліджуваної нами проблеми проаналізуємо особливості реалізації ігрових форм у навчанні старших дошкільників та молодших школярів.

Однією з основних форм навчальної діяльності як старших дошкільників, так і першокласників є дидактична гра. Дидактичними називають ігри, спеціально створені для завдань навчання. Дидактична гра має ознаку – чітку навчальну мету і відповідний пізнавальний результат. У ній умовний ігровий план діяльності учнів поєднується з

навчальною спрямованістю, а пізнавальна мета досягається шляхом виконання ігрових завдань. Ігрові прийоми і ситуації дають можливість суттєво активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів. Їх реалізація відбувається за такими основними напрямками: дидактична мета ставиться перед учнями у формі ігрового завдання; навчальна діяльність відбувається за ігровими правилами; навчальний матеріал використовується як засіб гри; у навчальну діяльність вводиться елемент змагання, що перетворює навчальне завдання в ігрове; успішне виконання дидактичного завдання пов'язується з ігровим результатом [4, с. 172].

Внесок у розробку теорії гри здійснила Т. Поніманська, яка, торкаючись питання про значення і особливості дидактичної гри, звернула увагу на те, що вони спеціально створюються і розробляються дорослими з різною педагогічною метою. Коли перед вихователем постає завдання організувати досвід дітей, закріпити набуті знання про природні явища, працю і побут людини, дидактичні ігри використовуються для повторення, уточнення і закріплення отриманих дітьми уявлень і знань. В інших випадках доцільно проводити дидактичні ігри після спостережень, екскурсій, бесід та інших занять. Однак ігри з дидактичними матеріалами можуть використовуватись і як основний, провідний засіб навчання і виховання, оскільки за їх допомогою вихователь готує дитину правильно сприймати навколишнє. Дослідниця розглядає дидактичну гру як ігровий метод навчання у двох випадках: дидактична гра у власному розумінні слова та гра-заняття (гра-вправа). Перший вид ґрунтується на автодидактизмі та самоорганізації дітей. У другому випадку провідна роль належить вихователю, який організовує ігри-заняття, використовуючи різноманітні ігрові прийоми. У дидактичній грі як формі навчання діють одночасно дві сторони: навчальна (пізнавальна) та ігрова (цікава). Відповідно до цього вихователь в один і той же час навчає дітей і грається разом з ними, а діти, граючись, навчаються [6, с. 355-356].

Означена проблема знайшла своє відображення у працях В.О. Сухомлинського, який підкреслював, що немає нічого страшного в тому, що дитина вчиться писати граючись. Гра – поняття широке і багатогранне. Діти граються не тільки тоді, коли бігають, змагаються в швидкості і рухливості. Гра може полягати і у великій напрузі творчих здібностей, уявлення. Без гри розумових сил, без творчого уявлення неможливо уявити повноцінного навчання, особливо в дошкільні роки [8, с. 91-92].

Схожі ідеї про значення дидактичної гри в навчальній діяльності молодших школярів підтримували Т. Бабаєва, Б. Волков, Н. Волкова, В. Воронцова, І. Петрова та ін. У положеннях вказаних авторів спільною ідеєю є те, що дидактична гра допомагає здійснити поступовий перехід від звичної для школяра ігрової діяльності до діяльності навчальної, так як містить два елементи – пізнавальний та ігровий.

Н.І. Підгірна, Н.М. Бібік доводять, що у процесі розвитку пізнавальних можливостей учнів гра поступово відходить на задній план, звільняючи місце академічним прийомам навчання. Включаючи гру в заняття, вчитель повинен турбуватися про те, щоб основне дидактичне завдання відповідало навчальній меті уроку, щоб гра була для дітей посилююю, сприяла максимальній активізації їхньої розумової діяльності [5, с. 4-5].

У висновках О.Я. Савченко щодо проблеми наступності ДНЗ і початкової школи присутні положення, які стосуються проблеми взаємозв'язку провідних видів діяльності дошкільників і першокласників. А саме: необхідності створення в початковій школі таких умов, щоб ті якості, уміння, здобутки дошкільця, формування яких ще не завершилося на рівні дошкільного віку, могли б повноцінно розвиватися у початковій школі й водночас сприяти формуванню пріоритетної, провідної діяльності, новоутворення цього віку – навчальної діяльності [7, с. 4-5].

Отже, наступність ігрових форм навчальної діяльності – це взаємозв'язок та узгодженість способів взаємопереходу ігрової і навчальної діяльності, при яких знання, уміння й навички формуються у визначеному порядку: коли кожен наступний елемент навчального матеріалу, опираючись на попередній, взаємопов'язується з ним і готує до засвоєння нового. Формами взаємозв'язку та взаємопереходу ігрової і навчальної діяльності

старших дошкільників та першокласників є дидактична гра, розваги, ігрові ситуації тощо.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти : Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; Авт. кол-в : Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л., Гавриш Н. В. та ін. — К.: Видавництво, 2012. - 26 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2002. – 576 с.
3. Концепція дошкільного виховання в Україні (проект). – К. : Освіта, 1993. – 16 с.
4. Педагогіка : Навчальний посібник / В.М. Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. – 2 -е вид., випр. і доп. – Вінниця: “Книга-Вега”, 2003. – 416 с.
5. Подгорная Н.И. Дидактические игры и познавательные задания в первом классе четырёхлетней начальной школы: Пособие для учителей / Н.И. Подгорная, Н.М. Бирик, Н.Ф. Скрипченко. – К. : Рад. школа, 1988. – 63 с.
6. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : “Академ-видав”, 2004. – 456 с.
7. Савченко О.Я. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти // Дошкільне виховання. – 2000. – № 11. – С. 4–5.
8. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. – К. : Рад. школа. – 1969. – 247 с.

УДК 373.3:004

***Карташова Любов Андріївна,**
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
педагогіки дошкільної та початкової освіти,
Варга Маріанна Миколаївна,
магістр спеціальності «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

За рахунок введення ІТ розширюється спектр засобів навчання в класі, які використовують як вчителі так і учні. Це дає можливість сформулювати навчальні засади, які започатковуються із знань та досвіду кожного учня як особистості, і, таким чином, є найбільш значущим для нього.

У вивченні предметів у початковій школі ІТ лише тоді матимуть педагогічну значимість, якщо вони спрямовані на поступовий, прогресивний розвиток творчості кожної дитини, всебічний розвиток її особистих здібностей. Ігрова форма через використання ІТ у початковому процесі якнайкраще сприяє руйнуванню психологічного бар'єру між учнем та ПК. Учні молодшого шкільного віку, граючись, розширюють свій світогляд, вчать логічно мислити, відчують радість, спостерігаючи за результатами своїх дій, що вселяє впевненість у собі. Гра для дітей виступає провідною у пізнавальній діяльності.

Вихідним пунктом використання ІТ у початковій школі повинно стати руйнування психологічного «бар'єру» між ПК і учнями, подолання факторів ризику у процесі тривалої роботи на ПК та найповніше врахування психолого-педагогічних особливостей побудови діалогічних систем «учень-комп'ютер», «учитель-комп'ютер», «учитель-ПК-учень».

Дослідження впливу ІТ на формування особистості учня початкових класів спонукало до розроблення «Методичних аспектів щодо ефективного використання ІТ в початковій школі» у процесі навчання предметів у початковій школі, які ґрунтуються на виокремленні наступних основних дидактичних положень впливу інформаційних технологій на формування особистості учня початкових класів:

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>